گەڕانەوە بۆ سەرەتا … نێچیرڤان زەنگەنە

کوشتنی جۆرج فلۆید، وەکو نموونەیەکی زۆر ڕوونی بیردۆزی(کاریگەری پەپولەی) ، تەنها کوشتنی مرۆڤێکی ڕەشپێستی دز نەبوو لە سەر دەستی سپیپێستێکی پۆلیس، بەڵکو ڕاشەکاندنی باڵی پەپولەی دەست پێکەری ڕووداوەکان بوو، وەکو لۆرێنز ووتی: (شەکاندنی باڵی پەپولەیەك لە بەرازیل، ئەتوانێ تۆرنادێ لە تێکساس بخولقێنێ)، ئەوەی گرنگە لێرەدا کارەساتێکی ناپێشبینکراو ڕووئەدات کە هیچ پەیوەندیەکیان بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ بە باڵی پەپولەکەوە نامێنێ، گریمان خۆپیشاندانەکان بۆ گەڕانەوەی دادپەروەریە، بەڵام خۆپیشاندەرەکانی دادپەروەری لە ڕێگەی خۆیان لائەدەن و هەڵەسن بە کوشتنی چەندین کەس و تاڵانکردنی چەندین دوکان، هەرچەند ئەمە هەموو خۆپیشاندەران نین بەڵام دەرەنجامی خۆپیشاندانەکە ئاژاوەی لێکەوتەوە، لە چەندین شار لە سەرتاسەری جیهان خۆپیشاندان کرا بۆ گەرانەوەی دادپەروەری یەکێك لەوشارانە شتووتگارتە، لە شاری شتووتگارتی ئەڵمانیا چەند گەنجێك چەندین سەیارەی پۆلیس ئەشکێنن و چەند دوکانێك تاڵان ئەکەن، ئەمەش پێچەوانەی ئەو دادپەروەریەیە کە بۆی خۆپیشاندان ئەکەن، بۆچی ئاراستەی رووداوەکان لە لایەن خەڵکەوە بەرەو ئاژاوە ئەبرێن؟ بۆچی خەڵك پەنا بۆ لێدان لە دەسلأتی جێبەجێکردنی حکوومەت کە پۆلیسە ئەبات؟ بۆ تێگەیشتن لەم پرسیارە ئەبێ چەند نموونەیەکی تر لە دوو بواری بەرچاوی هونەر و سیاسەت بهێنینەوە و چەند پرسیارێکی تر بکەین.

هونەر:

زنجیرەیەکی نوێی سینەمای ئیسپانی بە ناوی (لا کاسا دو باپێل) لە جیهاندا ناوی دەرکرد کە چەند دزێکی زیرەك پارەی حکوومەت ئەدزن و خەڵکیش پاڵپشتیان ئەکات، وە ساڵی 2019 یەکێك لە پڕبینەرترین فیلم لە مێژووی هۆڵیودا بەرهەمهات بەناوی (جۆکەر)، کەسێك هەڵدەستی بە شۆڕش دژی پۆلیس و سیستەم، بانگەشەی ئاژاوە ئەکا و خەڵکیش بە پاڵەوانی ئەزانن، بۆچی ئەو فلیم و زنجیرانەی پربینەرترین ئەو فلیمانەن بانگەشەی ئاژاوە ئەکەن؟ تەنانەت بە پێی ئاماری ئای ئێم دی بی ئی پڕبینەرترین و بەناوبانگترین زنجیرە و فلیم لە مێژوودا شەوشانك و برێکینگ بادن کە لە یەکەمیان کەسەکە یاساکانی سجن ئەشکێنێ و ڕائەکات، لە دووەمیان لەو زنجیری برێکینگ باد کەسێکی

پابەند بە یاساکانەوە ئەبێ بە کەسێکی دژە یاسا و سیستەم.

سیاسەت:

لە جیهاندا سیاسەتوانانی سەفستەچی ئاژەوەچی لە جێی سیاسەتوانانی فەیلەسوف و سیستەمچی هەڵئەبژێردرێن لە لایەن خەڵکەوە، نموونەکانی ترەمپی ئەمەریکا و جۆنسۆنی بەریتانیا و پۆتینی روسیا و ئەردۆگانی تورکیا…هتد، بۆچی مەیلی خەڵك بۆ سیاسەتوانانی ئاژەوەچیە؟

ئەوەی لێرەدا بە ڕوونی ئەبینرێ ڕۆحی ئەنارشیزم دووبارە لەناوخەڵکدا ئەژیێتەوە، (ئێمە، دەوڵەت و من، دوژمنین) ماکس شتیمەر، یان لەوانەیە مێژوویەکی دوورتری هەبێ بگەڕێتەوە بۆ ڕێبازی سینیسیزم کاتێ ئەلیکساندەری گەورە لە دیۆگێنیس ئەپرسێ: چیت پێویستە بۆت بکەم؟ دیۆگێنێس وەڵام ئەداتەوە: بڕۆئەولاوە بەری تیشکی خۆرت لێ گرتووم، پێناسەکەی ئێف بی ئای بۆ ئانارشیزم لەوانەیە تێگەیشتنی روون بدا بە دەستەوە:

(ئەنارشیزم ئەو بڕوایەیە کە کۆمەڵگە، نە حکوومەت ، نە یاسا، نە سیاسەت و نە هیچ جۆرە دەسەڵاتێکی تیا بێت، ئەم جۆرە بڕوایە لە ئەمەریکادا ڕێگەپێدراوە و یاساییە).

مرۆڤێکی هۆمۆی کۆن پێش سەدان و ملیۆنان ساڵ، لە دارستان و شاخەکان و دەشتەکان بێ یاسا و حکوومەت و سیاسەت و دەسەڵات ژیاون، مرۆڤ سیستەم و یاسا و حکوومەت و دەوڵەت و سیاسەتی، بۆ ڕێکخستنی ژیان و پاراستنی ماف و بەجێگەیاندنی دادپەروەری پەرەی پێداون، لە ئوری سۆمەری و یاساکانی حامورابیەوە بۆ پۆلیسی یۆنان و کتێبی سیاسەتی ئەفلاتون، لەوێوە بۆ دەوڵەتە دینیەکان، لەوێوە بۆ کتێبی میری ماکیاڤیللی، لەوێوە بۆ شۆرشی ڕۆشنگەرەکان و شۆرشی پیشەسازی و شۆرشی قەرەنسی، لەوێوە بۆ دەوڵەتی نەتەوەکان، ئەگەر هەموو ئەمانە نەتوانن ڕێکخستنێکی مافداری دادپەوەر بۆ ژیانی مرۆڤ بەدیبهێنن، ئایا ناهەقی مرۆڤ ئەگیرێت خەون بە گەڕانەوە بۆ سەرەتا، ئەوکاتەی سیاسەت و ئاین و یاسا و دەوڵەت نەبوون ببینێت، ئەوکاتەی ئازادی تەواوی هەبوو و خۆی بڕیاری ژیانی خۆی ئەدا؟ وەکو ناتوانین بگەڕێینەوە بۆ ڕابردوو ئایا ناتوانین خەلەلەکانی سیستەم چاکبکەین و ئەپدەیتی بکەینەوە و دادپەروەری بۆ سیستەم و حکوومەت و سیاسەت بگێڕینەوە و مافیش بۆ خەڵك؟

پێم وانیە ئامێری گواستنەوەی کات زانست دۆزیبێتیەوە، بۆیە گەڕانەوەمان بۆ مرۆڤی هۆمۆ لەوانەیە شتێکی نەکردە بێت، قسەیەکی باو هەیە ئەڵێ قاپی شکاو وەکو خۆی لێ نایەتەوە، ئێمەش ناگەڕێینەوە ئەوکاتە ئەوەش ڕاستیە بەڵام ئەتوانین سوود لە هونەری دەستی یابانی کینتسوگی وەربگرین، کە شووشەی شکاو بە ئاڵتون

چاكدەكەنەوە، لە جاران جوانتر و بەنرختر ئەبێ، بۆیە لەوانەیە تاكە چارەی ئێمەش بۆ ئەم بێئومێدیە ئەوەبێ، ئاژاوە وەکو زەنگی ئاگاداركردنەوەی بەرەو كارەساتچوون ببینین، بە هونەری ئەقڵ درزەكانی سیستەم و سیاسەت و دین و حکوومەت و یاسا بە ئاوی دادپەروەری وگەڕانەوەی ماف و ڕێزگرتن لە خەڵك پڕبكەینەوە.

نووسین : نێچیرڤان زەنگەنە

ڕۆژگاری خوێناویی، یان مورەبای ترشاو! … هێمن حەمەجەزا

- **لە كوێیە، تا لە چاڵاوی خۆیا بمبینێ؟!**

دەمویست ئاسمانی بم
دەمویست هێلانەی ب□□ندەكانی بم
بەڵام ئەوم حەیف! كە ڕۆیشت، نەگەڕایەوە و ون بوو.
چوونكە بوو بە دووكەڵ و چوو بە-هەوا-دا
خۆش نەبوومەوە منیش ئیتر، تا نەچووم بە-با-دا.
من: ئەو پیاوە ماندووەی، كە لە سوچی وێنەكەدا ڕاوەستاوم و
بە دووچاوی تەڕەوە، دووبارە لە ئازار هەڵدێم و
لە تۆ دەڕوانم!

هێشتا ڕۆژانی تاریک و درێژی ژیان دەژیم،
بەڵام وەک ئەوەی پیاوێکی حەرامی جیهان بم، نیگەرانم.
گرینگ نییە چەند وەرزم!
چوونكە سبەی نا دووسبەی، پاییز دەڕوا
زستان دێ، بەهار و هاوینیش هەروەتر…
مەبەستمە بڵێم: تەنها بۆ ئەوەی ئەم ڕۆژانەی ژیانم تەواوکەم،
خوێ بە برینە كۆنەكانمەوە دەكەم و گۆرانیی دەڵێم:
گۆرانیی خۆكوژی، لە ساڵگاری خوێن و بێ ئۆقرەیی
گۆرانیی هەڵاتن، لە شەوانی ژەنگاویی زیندان و
هەڵاتن، لە ڕۆژانێكی وەک مورەبا، ترشاو!

گەرانیی تاریکبوونی ڕۆژە ڕەش و ڕووناکەکانی ئینسان:

▪ لە کوێی، تا بمبینی لە چاڵاوی خەما؟!

شەو هیلاکە لە دووبارەبوونەوەی ئەم هەموو ڕۆژە گاڵتەجاڕانە و منیش ماندوو، لە دووبارەبوونەوەی ئەم هەموو شەوە پڕ لە کابووسانە.

تەنانەت، ئەو ڕۆژانەشی کە براکان بۆ شەڕ هاتن و یەکتریان دەکوشت، چەشنی ئێستا ڕۆژەکانم بە ئازاردا تێنەدەپەڕین. ئێستاش بەم لێوارە لەڕێی ئێوارەوە، منی خوێناویی، بە برینی هەموو ئەو ڕۆژگارانەوە لە ڕیزی توولانیی ماگ/دەناڵسا چاوەڕێم، وەک بڵێی: چارەنووسمە! کە دەشبێ بیر لە سوودی قیستی بانک و تووتنی زیادە، بۆ ڕۆژانی کەسیرە و تەزیویی ئەم شەوە ڕەش و نەبڕاوانەی ژیان، بکەمەوە.

بە ڕووی خەمدا ناهێنم و دەڵێم:
شایەد ئازارەکەی کەمتر بێت!
دەنا نیسبەتی من بە ژیان:
هاوشێوەی برینێکە، لەسەر لاشەی دەردەدارێک.
هەر وەک چۆن نیسبەتی ژیان بە من:
مینا سرنجێکی ئالوودەیە، کە بە دەمارەکانما
دەگەڕێ و
دەگەڕێ و
دەگەڕێ…
کە پڕە لە ڤایرۆسی دڵتەنگیی و فۆبیای فەرامۆشیی.

لە چاتدا!
لە پشت مۆنیتەرێکی ماندووەوە، کە باوەشت بە بێکەسی و تەنیاییم دەکردەوە و
بەم دەنووسیت: "خۆزگا لە باوەشتا، ڕێیەکی هەڵاتن هەبا!"
ئەو دەمانە من: درەختێک بووم، کرمەکانی جەستەم تەنها دەخۆشیم بوون!
بیابانێک بووم. خەونم دەبینی، کە باران خەریک بوو شۆستەی دەکرد بەسەر لەشمدا:

▪ تۆ لە کوێ بووی، تا بتدیبام لە چاڵاوی خەتا؟!

من نازانم ئەوە، چۆن ئازار وەنا دەکەن؟
تێناگەم، بە چ تریاکێ برینەکانتان سارێژ دەکەن؟
ناشزانم، کە چلۆن لە شەوە بۆ پەنجەرەکانتان و

چلۆن لە ڕۆژانی تەڕیی دڵتان، دەدوێن؟
بەڵام من، کە نیگەرانیی وەک شێرپەنجە بە گیانمدا بڵاوبۆتەوە،
پشووم سوارە!
بە وێنەی نەخۆشی سەر تەختی نەخۆشخانەیەکیش،
لەشی بیمارم، بە نێو ڕەشایی و ڕاڕایی □□□ویی ڕۆژەکاندا ڕادەکێشم
بە هەنگاوی سەنگین، دەبێ هەڵێم و
هەر هەڵدێم!
دەربارەی حیکایەتی ئەم ژیانەش:
چل ساڵی ڕەبەقە، وەک ئەوەی تێپەڕین بووبێت بە ناو کێڵگەی میندا
یان، مینا سیگارێکی هەمیشە ڕۆشنی نێو قامکی موعتادێک بووبم لە
کارگەیەکی ئەتۆمدا،
دەبا هەر هەڵاتبام.

هەڵاتن: بەشی منە، کە وا هەمیشە هەر هەڵدێم!
سەریشم، لە دووکەڵ و دوودڵی و گول□□ پ□□ و
لە ناولەپی دەستی ڕاستیشما، با ترسێکیش هەبێ و هەر بە خەیاڵیش
بووبێ،
بەڵام ساڵانێکی زۆرە، وێنەی دەمانچەیەکی دوول□ولەی تیادا
کێشراوە؛
هاکا چەکوشیک لە مێشکمدا چرکەی کرد و
لە لای چەپی سینگیشمەوە، سات□م□ی کرد، فیشەکێ!
ئازار لە لەشما دادەگیرسێ،
تاک
و
تەنها
هەر بە برینە ک□ نەکانمەوەم و گۆرانیی دەڵێم:

- لە کوێی، تا لە چاڵاوی خۆما بمبینی؟!

ئیتر ڕۆیشت!
نەگەڕایەوە و
ون بوو.
منیش ئیتر خۆش نەبوومەوە!
بەڵام،
نە بەسەرچووم و
نە بە با!
من: ئەو پیاوە هەڵاتووەی کە لە خۆمدا جێم نا بێتەوە و
بە دووچاوی نیشتووی تەڕەوە، لە سوچی وێنەکەدا ڕاوەستاوم؛

ئێستاشی لەسەربێ، پاش کوژانەوەی هەر سیگارێ، تاریک دادەم!
هەفتە، چەند ڕۆژ بێت! گیانی شەکەتمی بۆ دوودا دەکێشم و
ڕۆژانی تاریک و درێژی ئەم ژیانە خوێناوییەم دەژیم:

• تۆ لە کوێی، تا بمبینی لە چاڵاوی خەما؟!

هێمن حەمەجەزا
ئەڵمانیا/ 4/2020

تەواو بۆ دواجار لێرەوە دەڕۆین
… سەباح ڕەنجدەر

ڕوخسار و شوێن

هەتاوی نیوە ئاوابووم دەڕژێنمە ناو هەواڵێک
دیکتاتۆر بەسەر خوانماندا پژمی
هیچ نیشانەیەکی خواردن نەما
گەڕاینەوە بەر سێبەری درەختی گوڵستانەکان
تەم هات و هەنگاو گران بوو
لە ئاهەنگی یادەوەرییمان دەرکراین
لە شوێنی جیا جیا زەوی دەستی لە ڕێبوار بەرز کردووەتەوە
مرۆڤ یەکەم جار پەنجەی بۆ پێڵووی خۆیدا هێنا
نەرمی کرد بۆ بینین و جیاکردنەوە
نەرمایی پەنجەی دڵ بوو
نەیتوانی خەڵکی تر بکاتە تاسە
دەنگە دوورەکان بناسێتەوە
مرۆڤ شاراوە و نهێنی درەی ژیرە
نانی کردە تاشەبەرد
گوڵیان بەتاڵ کردین و ئێسکیان کردە قۆپچە
بەهەشت نەخرۆشا
کەڵەبابی شەوێ هاتە سەر زەنگی دەرگا
وزە ئەفسانەییەکە مەشقی بۆ ئەسپەکەی کرد
نەچووە ڕاو

نەچووە جەنگ
ڕەگی مەچەکی خۆشی نەبڕی
لە تەنیایی نەترسا و نەچووە ناو ڕووناکییەکی نائاشنا
بە ناوچەوانی پاک و بێگەردی چیا و چۆمێکی
ئەوبەر و ئەمبەری بە درەختی بەبەر پڕ
بەدەم هەوای خۆشەوە سەرکەوت
توانی گوێ لە خۆی بگرێ و دەنگە دوورەکانی ناسییەوە
خۆر لەسەری بەرز بووەوە و گومبەت دەرکەوت
قۆزاخە خەمڵی و باڵی تێدا نواند
تێکەڵ بە تەم نابێ و ئارەزووی بەدی دێنێ

جێناوەکان

زەوی منەی خودی دەکا و خۆی بە بەرزبوونەوەی باڵی باڵندە شووشت
چاویشی کورتبین نییە
ئا بەم شێوەیە من شتەکان ڕوون دەکا تەوە
خۆمم بۆ تۆ گوتەوە
با بگەڕێینەوە دواوە تیر وژەی دێ
خۆمم بۆ ئەو گوتەوە
با بگەڕێینەوە دواوە هێز تووڕەیە لە سێوی کەوتوو
خۆمم بۆ ئەوان گێڕایەوە
با بگەڕێینەوە دواوە ڕێگای بەپەلەبەردڕێژکراو ئەسپ پشووسوار دەکات
خۆمم بۆ ئێمە گوتەوە
با بگەڕێینەوە دواوە باران خو□اوی لێ دەچۆڕێ و دەیکاتە هەڵم و دەبێتە تانەی چاو
خۆمم بۆ ئێوە گوتەوە
با بگەڕێینەوە دواوە دەمامک بە دەورمان دەخولێتەوە
سەیری خاڵی پێوەری ناوچەوانی مێژوو بکەن
چەند سادە پرسیارمان لێ دەکات
ڕەشیش لێمان دەڕوانێ
هەتاو سارد بووەوە و بە ترسەوە نەنووست
چاوەڕوانی وەڵامی نەکرد و بە هێزێکی زۆرەوە خۆی سڕییەوە
تۆوی ئەستێرەی لە کێڵگەی جێناوەکان وەشاند
جۆگە بە نەرمایی زەوی پیاسە دەکات
پێغەمبەرانی چاوەڕوانی ڕازی ڕووناك دێنە سەری و دەیخۆنەوە

ڕێگاکانی دەورو بەر

مردن ل□ بەر چاکەکەت ڕێزت لێ دەگرم
دارەبازەیەک لەسەر پشتی ئەسپێک ببەستن
ڕابەری نەمران لەژێر تەمومژێکی قاوەییدا کۆچ دەکات
ئەڵماس دەمامک نادا
لەناو ڕۆشنایی و پێشبینی و بێدەنگیدا
دەستم لە ملی سێبەری خۆم کرد
بە ڕێگاکانی دەوروبەرم ڕۆیشتم و لەرز بەریدام
گوارەم لە گوێی درەختی درەوشاوە کرد
گەیشتم بە لاپەڕە بێکۆتاییەکان
لاپەڕەکان شاعیرە بێ هەوێنەکانیان تێدا نییە
پەپوولە ڕازی پاراوە و لە مۆم لادەدا
بەرەو مرۆڤی ناو لاپەڕەکان دەچێ
هیوای زیاد دەبێ
ئۆخەی هەموو شتەکان نزیکن
ئەسپ سەیری زەنگوڵە و گوڵینگی ناکات
لە شەقام دەپەڕێتەوە و سێبەری سوارەکان دەدۆزێتەوە
دەستی دەشوا و ئاوێنەی هۆڵی وانەوتنەوە دەسڕێتەوە

گەشەی ڕەنگ

ڕەنگ لە دابڕاوی نادیار لەدایک دەبێت
گۆزەی پڕ ئاوی لەسەر پلیکانەی ڕاڕەو دانا
شەویی بوو
پەپوولە شیلەی مژی و بە هێڵی خێرا بردییە کێڵگە
دەستی لەسەر شانی ڕەگ دانا و پەیمانی بەست
لە گەشەت ورد دەبمەوە و لەناوی جێ دەمێنم
سەیرکەن
لەسەر ناوچەوانی کێڵگە
بەروبووم دەمێنێتەوە و جیهان دەگۆڕێ
لەسەر ناوچەوانی گۆزە
مێژوو دەشکێ و پارچەکانی یەک ناگرنەوە
چاوی مێژوو ژن ناترووسکێنێتەوە
جەستەی ڕووباری هاندان لە خۆی ڕەت ناکات
بە دەوری خۆی دەیسووڕێنێتەوە
شۆڕش شەپرە لێی داوە
ناتوانێ مەلە بکات
دیکتاتۆر ڕۆنی لەبن پێی شۆڕشگێڕ دا

هەڵیخلیسکاند بەرەو ڕووناکییەکی چرووک
بەڕێوەم بەرەو تابلۆی هەمیشە شتێک لە حاڵەتی ڕوودان هەیە
مۆسیقایە هاوڕێم
بۆ نهێنی گۆشەی ڕووەک تابلۆ دروست بوو
تینۆکین لە هەنگاوی ڕەنگ
ناوی ئەمە لە دەم و لەوی ڕەنگ گەورە و پاراو دەبێ
شەوەکارانیش لەناو هێڵەکانی خۆیاندا جێدەهێڵێ

ئاوازی چاوپێکەوتن

لە ماڵی خۆم
لەسەر دۆشەکێکی لە پەڕی پەلەوەر دانیشتووم
پەنجەرە شکاوەکانم بۆ گۆرانی دەڵێم
گۆرانییەکانم پرسیارتان لێ دەکا
گوێیەکانتان پڕ ئاوازن
دەسرازەی پساوی منداڵێک کەوتە سەر دەموچاوم
بۆ ئەوەی ماسیگرە تار نەبن و دەریا بناسم
لای دەدەم
لانکەکم لە کەناری ئاوەکی سروشت هەمن دانا
ماسیگرە هەلکەی خۆی لەناو پاراست
ڕاوچییەکی تۆڕ دڕاو هەلکەکانی لەبن کەلاوی نا
بردییە بازاڕی چەنەبازان
لەپێناوی سەلاوی ماسیگرەیەک
ستایشی ژیان دەکەم
ژیان نزیکی بۆ لای من بگێڕەرەوە
کازیوان بە ئاگری باڵی ماسیگرە چاوانم کەوی دەکەم
سەرزەمین تەواو ماندووە
پێویستی بە ئاوازی چاوپێکەوتنی دەنووک و باڵە
دەنووک و باڵ لە جوانی بەدی هاتوون
بە ڕێز و شکۆوە دەدوێن
چیم بوێ بۆ داوا پێم دەبەخشن
هەقیقەت ڕووی بازنەییە
قەل زماندرێژی کرد
خۆر بە پێی سەرنجی دا و دەنووکی خستە ناو جەنگەکانەوە

بلیتی ژمارە بیست و هەشت

بلیتی ژمارە بیست و هەشتی دکتۆرم وەرگرت

دوای پشکنین و ک□م□□ک خۆشدوویی بۆ گەرمکردنەوەی دەمارە
ساردەکانم
دەمی بەتاڵ بوو
فەرمووی
شەکرەت بەرزە
پەستانی خوێنت زۆرە
هەناسەسواریت باڵندەیەکی هێلکەشکاوی هەڵکوڕماوە
لەرزەی دڵت چوار ناڵەیەتی
باداریت به ئازای گیانت سەرەوژووریەتی و گەمارۆی داوی
بۆ مەتەڵێک پرسی چەند زمان گۆ دەکەی
گوتم زمانی ڕووتم کوردییە و لەو زمانە ڕووتەش زیاتر گۆ ناکەم
بە ئینگلیزییەکی خاو
لەژێر لێوەوە بە کوڕەکەمی گوت
هەوڵدە باوکت لە شارێکی تردا بژی
بە دەموچاوی پڕ ئومێدەوە چوومە بەر پەنجەرە
گوتم لە شاری شیعر دەژیم و هەناسەم نەرم و خۆشه
ئەها شیعرم لێ دیارە و وەک کاتژمێری چوونە ژوان ڕێکی خستووم
شەکرە
پەستان
هەناسەسواریی
لەرزەی دڵ
باداری
بە ئارەزووی خۆم لە بەهەشت ناچمە دەرەوە
سڵاوم لێ بکە
لە سێبەری دەستت دادەنیشم
لە نزیکەوە گەرماییت فریام کەوت و هەقیقەت دۆزیمییەوە
لەنێوان لوولەی سووربووەوەی تفەنگ و نیشانەدا
کەروێشک لەسەر پاشووی بێدەنگ و مات وەستاوە
گۆرانی منی بەبیر هاتووەتەوە کە بۆم وتبوو
ڕێبواری ماندوو نەرمونیان و میهرەبانانە کاری خۆی دەکا

ئەمڕۆ گۆرانییەك دەگوترێت

لە ئاسمان زەوی ڕوون دیار نییە
گغەگغ و
گڕوگاڵ و
قولاب هەڵدان بۆ مانگ و

هێنانی بۆ ناو تەشتی پارێزراو
لەسەر سندانیان دانام
کردمیانە پڵینگی سرووش
مارم لە گەردەنی باڵندەی سەر هێلکە کردەوە
ئەو شاعیرەی ئەفسانەی لەبارە دەگێڕنەوە
ئەمیش کات بە ئەندێشە دەپێوێ
بەناو کڵپەی ناکاو دەخولێتەوە
لە وەنەوز و تەونی جاڵجاڵۆکە و مێشی سەر لووتی ئەسپ تێد□ پەڕێ
جیهان لەژێر پێیدا نەرمونیان و گەورە دەبێ
زەوی دەڵێت تەنیا سەیرکەری مانگ با بفەرمووێ
ڕوخسارم ماچ بکات و دنیا لە کڵپەی ناکاودا بەدی بکا
لە بەدیکردندا جەنگاوەرێکی دێرین
گۆرانی کرانەوەی قۆزاخەی پەمۆی گوت

بێڕەنگ

پەنجەرە چاوی ترووکا
بێڕەنگ ڕوومەتی خۆی بە پڕی پیشان دام
پەنجەرە خانەکانی جەستەی منە
بە ئارامییەکی زۆرەوە بێڕەنگ چنی
ئەو ڕۆژەی مرۆڤ دروست بوو
بێڕەنگ هەموو ڕەنگەکانی دابووە دنیا
هێواش ب□ □□نگاکان دەڕۆم و لە ڕەنگ ڕەت دەبم
سوپاس بۆ بەختی باشم
بێڕەنگم لە پێوانی قووڵاییەک ناسی
دیارییەکی کۆن بوو بۆم گەڕایەوە و نازی ڕادەگرم
ڕەنگەکانی ڕژاندمە ناولەپ و چۆلەکەیەک بژاری کرد
ئاوا
بەڵێ ئاوا
نهێنییەکانی بژار کرد
هەر گیانلەبەرێک نهێنی بناسێت
ناوچەوانی لەسەر عەرد دادەنێ و نوێژی بۆ دەکات
ناسین هێزە سەر بۆ هیچ نانەوێنێ
لاولاوی بە دیوار هەلگەڕاو لادەدا
برینی دیوار دەسڕێتەوە و خۆشحاڵ دادەنیشێ
کووپەی دەمودووی پێغەمبەرانی تێدایە
ناو و وێنەی ڕایەڵە و زایەڵەی بەرەبەیانی لاوین

کاتی تایبەتی ڕووبار

ڕووبار نەخشەی شەڕەپشیلە نییە
هێڵێکی خرۆشاوی درێژە لە پەرۆشی زەوی
ڕووگەنما کانەگەنجینەی لەسەر لێو دەڕوێ
زمان دەیزرینگێنێتەوە
ل□ نێوان چاوەڕوانی و دڵەڕاوکێدا هەنگاوی ناوەند دەهێڵێتەوە
ئایندە بانگمان بکە
کلیل لە دەستی دیکتاتۆر بڕفێنین
بیخەینە گەنجینەی منداڵێک
پدووی گەرمە بە هاتنی ددانی شیری
هەم وەک مەشقی کردنەوەی دەرگا
هەمیش وەک حیکمەتی شەقشەقە پەرە دەستێنێ
هاوڕێ گیانییەکانی دەبینێ و پشوو دەدا
نهێنییەکی زۆر لە ڕووگەنما جێ دەهێڵێ
لە مەودایەک زمان بیزرینگێنێتەوە
ڕووبار کاتی تایبەتی هەیە بۆ خەوتن
بۆنی زیندەوەرەکانی ناوی دەکات
لێشیان دەپرسێ
هیچ بێزارییەکتان لە پەروەردەکارییم هەیە
زرینگانەوەی زمان
چلباز لە کونی ورد دادەبەزێنێ و دەیکاتە کەتانی شۆردراو

ستایشێك بۆ جوودی

لە سۆراخی بەردی گرانبەها
ڕێگا چوونەوە ناویەک
بێ هیچ سەرسامییەك بەناو خۆمدا سووڕاندمیانەوە
ئەسپی سم کولم لەگەڵدا نەبوو
گەیشتم بە شاری بێ ناونیشان
گوند ناترسێت لە بوون بە شار
سیمرخ باڵی بچووک بوو
لەسەری جێم نەبووەوە
لە تەنیشت تەندوورێک داینام
کوا ئەو ئاگرەی قوڕی دروستبوونمی کردە پەیکەر
گورگ کەڵبەی کلۆر نییە
لە لەنگەری کەشتی هات و نەهاتدا شایەدی دەدەم
دوای نیشتنەوەی هەڕەشەی ئاو

چیای جوودی خۆی پیشان دا
لەناو دەستی به ڕەنگ و بۆنی پیرێک پشووی دەدا
تای بەهاری لێ بوو
پێی گوتم به ئاوازی چ ک□ا□□ك و چۆن پرسیاری لێ بکەم
شوێنی لەدایکبوون بۆنی چی دەدا
گوند بۆ ناترسێت له بوون به شار
ئەوەی له ناوچەوان نووسرابێت چاو دەیبینێت

ئابی 2020 هەولێر

خەڵک دەیەوێ چی بگۆڕێ؟ … گۆنا سعید و ئاسۆ کمال

سیستمی سیاسی و ئابوری و ئیداری کوردستان لە ئەزمەیەکی هەمەلایەنەدایە . هۆکارێکی سەرەکی ئەم ئەزمەیە نزمبونەوەی ئاستی ئاڵ و گۆڕی بازاڕی سەرمایەیە بە هۆی پەتای کۆرۆناوە کە ئەم ئەزمەیەی کردۆتە قەیرانێکی سەرتاپاگیر و جیهانی . لەم نێوەدا ووڵات□کانی سەرمایەداری کە لە ژێر سایەی هەژمونی دەوڵەتە ئیمپریالیستیەکان و بانکی جیهانی و کۆمپانیا ترانس ناشناڵەکان و ئابوری رەیعی نەوتدان ، ڕوبەڕوی داڕمان و شکستی گەورە دەبنەوە.
لە کوردستان باری قورسی ئەم قەیرانە بە سەرشانی خەڵکی کرێکار و کارمەند و کەم دەرامەتدا شکاوەتەوە، وە ئەم دەسەڵاتە سیاسی یە خەڵکی کردۆتە قوربانی پاراستنی سەرمایەی کەڵەکەبووی خۆی . ئەو ئامادەنیە لەو سەرمایە کەڵەکەبوەی لە بانکەکانی دەرەوە و ژێر زەمینەکانی ناوەوەی کوردستان کۆی کردونەتەوە هیچ بودجەیەک بۆ دابینکردنی موچە و ڕوبەڕوبونەوەی مەرگ بەهۆی کۆرۆنا و دابینکردنی خزمەتگوزاریەکان سەرف بکا ، وەک لە زۆربەی وڵاتانی تردا بەناچاری بورژوازی دەیکا. بە پێچەوانەوە حکومەتی هەرێم ژیانی خەڵکی داوەتە دەست مەرگی کۆرۆنا و برسیەتی و بێکاری یەوە. هەربۆیە خەڵکی بەرامبەر بەم دەسەڵات و حکومەتە هاتۆتەوە مەیدان و ناڕەزایەتی وخۆپیشاندانەکان زۆر شوێنی گرتۆتەوە و بەهوشیاریەکی زیاترەوە لە جاران خەڵکی بەرەڕووی دەسەڵات بۆتەوە.

لە دروشمی خۆپێشاندانەکانی خەڵکی ناڕازی ڕانیەدا دروشمی " نا بەدەسەڵاتێکی ستەمکار، نا بە پەڕلەمانی کارتۆنی، نا بە ئۆپزسیۆنی ساختە" بەرزکراوەتەوە. ئەم دروشمە نیشانەی وشیاریەکی تازەی خەڵکە بە ڕێگاچارەیەکی جیاواز لەوەی پێشترلە خۆپیشاندانەکانی ١٧ شوباتی ٢٠١١ و ساڵانی دواتردا هەیبوو ، کە بەرتەسک دەبوەوە لە گۆڕینی دەسەڵات لەڕێگای پەرلەمان و ئومێد بەستن بە ئۆپۆزسیۆنی حزب و لیستە بورژوازیەکان.

ئەم وشیاریەی ناڕەزایەتیەکانی ئەستا نەک هەر بەرامبەر بە دەسەڵاتی یەکێتی و پارتی و پەرلەمانەکەیانە بە ڕکو ڕوو لە "گۆڕان و ئیسلامیەکان و نەوەی نوێ" شە. خەڵکی ئیتر ئەزموونی ئەوەیان کردوە کە ئەم حزبە بورژوازیانە هەمیشە پێ یەکیان لە ناو خەڵک و هەموو لاشەیان لە لای دەسەڵاتە ، ئەوان خیتابی سیاسیان ڕووی لە خەڵک و پراتیکیان لە ژێرەوە لەگەڵ دەسەڵات دایە . هەوڵی چەواشەکارانەی ئەم حیزبانە بۆ خەڵک ئەوەندە ئاشکرایە ، کە خۆپیشاندەران بە هوشیاریەکی تازەوە مامەلە دەکەن لەگەڵ سیاسەتی ئەم حزبانە. پێ دەچی خەڵکی نەهێڵن جارێکی تر ناڕەزایەتیەکانیان ببەنە ئامڕازی دەستی ئەم حیزبانە بۆ دابەشکردنەوەی کورسیەکانی پەرلەمان و بودجە و داهاتی خەڵکی کوردستان لە نێوخۆیاندا.

لەگەڵ ئەم پێشکەوتنە گرنگە لە ئاستی ناڕەزایەتی و خۆپێشاندانەکاندا ، هوشیاریەکی فراوانتر پێویستە سەبارەت بەوەی کە لە کوردستان چ سیستەمێک دەسەڵاتدارە و چۆن ئەم سیستەمە لەباری سیاسی و ئابوری و سەربازیەوە بەرهەم دەهێنرێتەوە لەلایەن حیزبەکانی دەسەڵات و ئۆپۆزسیۆنی بورجوازی یەوە . ئەمە گرنگە تا بزانین دەوری حزبە دەسەڵاتدارەکانی یەکێتی و پارتی چیە ، وە بەرژەوەندی ئەم ئۆپۆزسیۆنە بورژوازیانەش لە ڕاگرتنی پایەکانی ئەم سیستەمەدا چی یە ، ئەوان لەگەڵ چ شتیکیدان و دەیانەوێ چی لەم سیستەم و ئیدارەیە بگۆڕن بە خۆپیشاندانی خەڵک ؟

تێگەیشتن لە بنەماکانی سیستەمی سیاسی وئابووری هەرێم دەتوانێت یارمەتی خەڵکی کرێکار و کارمەند و کەم دەرامەتی کوردستان بدات لە دەستنیشانکردنی کێشە ئەسڵیەکانی ئەم جۆرە لە دەسەڵات ، وە هەروەها لە دۆزینەوەی بەدیل و جێگرەوەیەکی ئیداری و سیاسی و ئابوری کە بتوانێت شوێنی ئەم سیستەمی دەسەڵاتدارێتەی یەکێتی و پارتی بگرێتەوە بە جۆرێک کە بەرژەوەندیەکانی خەڵکی کرێکار و کارمەند و زەحمەتکێشانی کوردستان مسۆگەر بکات ؟ . لەرێشەوە دەتوانین بزانین کە خۆپیشناندانەکانی ئەستا دەتوانێ بەرەوکوێ بڕوات ، وە چۆن خەباتێکی سەرتاسەری بۆ گۆڕینی بنەماکانی ئەم سیستەمە بە قازانج و بەرژەوەندی گشتی خەڵکی بیگۆڕێ ؟. گرنگیەکی

تری ئەم بابەتە لەوەدایە کە یارمەتی دەدات کە چۆن بە ستراتیژ و تاکتیکی جەماوەری و سیاسی خەڵکی بتوانن نەک هەر ئەم سیستەمە هەڵوەشێننەوە ، بەڵکو رێگە نەدەن لە کاتی گۆڕانکاری شۆڕشگێڕانەدا هیچ حیزب و دەستە و گروپێک جارێکی کە سیستەمی لەم جۆرە بە دژی بەرژەوەندیەکانی خەڵکی بونیاد بنێنەوە.

زۆر گرنگە کە خەڵک بزانن کە ئەم سیستەمە سیاسی و ئابووری یەی پارتی ویەکێتی و هاوپەیمانەکانیان چۆن کار دەکات ؟ ؛ بۆچی گەشتۆتە ئەم رادەیە ی ئێستا لە ناکۆکی ؟ بۆچی خەڵکی دەبێت باجی قەیرانە ئابوریەکانی بدات لە کاتێکدا سەرانی ئەو حیزبانە دەوڵەمەند تر دەبن ؟ ئەم ناکۆکیە لە کوێدایە ؟ مان و نەمانی ئەم سیستەمی دەسەڵاتە لە بەرژەوەندی و لە دژی کێ یە ؟

ئەمە لەبەردا دەمانەوێت بە سادەیی باس لەم خاڵە گرنگە بکەین بە و ئامانجەی کە بەشداریەک بکەین لە پرۆسەی دروستکردنی هوشیاریەکی گشتی و چینایەتی سەبارەت بە تێگەشتن لە ئابووری سیاسی کوردستان .

بۆ ئەم تێگەشتنە لە دەسەڵاتی پارتی ویەکێتی وا پێوسیت دەکات کە بچینەوە سەر بنەماکانی دامەزراندن و سەقامگیر بوونی ئەم دەسەڵاتەیان . لەبەردا بوار نیە لە سەرەتای نەوەدەکانەوە دەست پێ بکەینەوە ، بەڵکو راستەخۆ دەچینە سەر دەورانی دوای ٢٠٠٣. ئەمەش لەبەر ئەوەی کە بنەماکانی دەسەڵاتی یەکێتی و پارتی لە هەرێمی کوردستان لە دوای ساڵی ٢٠٠٣ وە سەقامگیرتر بوون و رەسمیەتێکی نەو دەوڵەتیان پەیدا کرد ، ئەمەش لە بەرئەنجامی ئەو فرسەتانەی کە بۆیان هەڵکەوت لە دوای ئەو گۆڕانکاریە عەسکەری و سیاسی و ئابووریانەی دوای داگیرکاری ئەمریکا و رووخاندنی حکومەتی بەعس.

کەوایە با بزانین ئەو فرسەتانە چی بوون :

دروست بوونی دەوڵەتی ترانس ناشناڵ

کوردستان لە ٢٠٠٣ وە بە فەرمی بوە بە بەشێک لە دەوڵەتی فیدراڵی عێراق. ئەم دەوڵەتە ئەمریکا و ئیدارەی بوش بە راوێژکاری لەگەڵ کەسانی وەک تۆنی بلێر و نیولیبرالەکانی رۆژئاوا نەخشەیەکی سیاسی و ئابووری تەواویان بە چوارچیوەی عێراقێکی فیدرالی سیکتاریستی و بەش بەش کراو دوای سەدام حسێن دانابوو. کوردستانیش بوە بەشدار لە پێکهێنانی دەولەتێکی لاوازی ” ترانسناشنال” کە تیایدا چیتر یەک بەرژەوەندی “نیشتمانی” سەرانی ئەو دەوڵەتە کۆناکاتەوە ، بەڵکو شتێک بە ناوی بەرژەوەندی گشتی نامێنێت ، وە جەنگا و رێگا و بەرژەوەندی ماددی هەر سێکست و ئەتنیکێک (وەک کورد) پەیوەست دەبێت بە پارسەنگی هێز و رادەی هێزی میلیشیایی و مادی و سیاسی ئەو حیزب و کۆمپانیا بازرگانیانەی کە “نوێنەرایەتی”یان دەکەن .

ئەم هاوکیشە سیاسیە لەلایەک مەترسی گەورەی بۆ سەر ژیان و

سەلامەتی وئەمنیەتی خەڵکی عێراق و کوردستان لەگەڵ خۆی هێنا ، و تا زەمەنێکی نادیار تووشی شەڕێکی نەبڕاوەی مەزهەبی و تایفی کردوون؛ لە لایەکی کەوە بە ئەوانەی کە ڕەنگ ڕێژو پلاندانەری ئەم جۆرە لە دەسەڵات بوون بە هەمان زەمەن بۆتە خێر وبەرەکەتێکی زۆری کۆکرنەوە و بەگەڕخستنی سەرمایە ، تاڵان و بڕەی سەروەتە سروشتیەکان و بەتایبەت نەوت ، هەروەها دابەشکردنی داهات و پارەی قەرز و فریاگوزاری دەزگا نێو دەولەتیەکان و بەشکردنی تەندەر و کۆنتراکتی کۆمپانیا جیهانیەکان کە سەرەیان گرتبوو بە دووبارە دروست کردنەوەی عێراق لە داهاتێک کە ئەمریکا لە نەوت بردبووی وبە ملیارەها دۆلار مەزەندە دەکرێت .

واتە دەوڵەتی عێراق لەو مۆدێلەی "دەوڵەتی نەتەوە" ی بەعسەوە گۆڕدرا بە دەوڵەتێک کە سەرەکی بەسترایەوە بە بەرژەوەندی کۆمپانیا جیهانیەکان و دەولەتانی ناوچە کە نیازی ئابووری و سیاسی گەورەیان هەبوو لە عێراق . لێرەدا دەوری تورکیا و ئێران و ئەمریکا و ڕووسیا و چین و ..هتد ، وە ڕاددەی دەستێوەردانیان لە عێراق چەندە پەیوەندی بە هەژمونی دەسەلاتی سیاسیانەوە هەیە لە ناوچەکەدا ، سەرەکی تری وا بە بەرژەوەندی ئابووری گەورە و ناوچەیی لە بواری نەوت و گاز و ئاو و کارەبا و بازرگانی و کالا ساغکردنەوە لە بازاڕەکانی عێراق و کوردستان و ،،هتد .

ئەم دەوڵەتە ترانسناشنالە جۆرێکی تایبەت لە سیاسەتکردنی لەگەڵ خۆیدا هێنا . سیاسەت کردن لە عێراق ، سەرباری ئیدعاکانی وەک سیاسەتێکی ' دژە دیکتاتۆری ، دیموکراتی ، مافی کەمەنەتەوەکان ، مافی ژنان و فرەیی و ..هتد " ، لە راستیدا بە هەر هێزێکی سیاسی بەشدار بوو بچوک بوەوە بە هاوکێشەیەکی سادە کە بریتی یە لە شەڕکردن بە مسۆگەر کردنی گەورەترین بەش لە سامان و داهاتی عێڕاق بە حیزبەکەی یان گروپەکەی خۆی . هەروەها مسۆگەر کردنی دەسەڵاتی یاسایی لە ناوچە و جێگای خۆیدا بەسەر دابەش کردنی زەوی و زار و سەرچاوەکانی کارەبا و ئاو و سامانەسروشتیەکانی تر . بەم پێ یە سیاسەت بەکارهێنرا و دەهێنرێت بە پرۆسەی کەڵەکەی سەرمایە هەم بە چینی سەرمایەدارانی ناوخۆ و هەم بە کۆمپانیا جیهانی و ئیمپریالیستیەکان .

ئەم کەڵەکەی سەرمایەیەش لە ڕێگەی داهاتی نەوت و سامانە سروشتیەکان و ئابووری بەکەڕ دان، وە لە دەستبەسەردا گرتن و دابەشکردنی زەوی زار، و هەم لە دەستبەسەداگرتنی سەد و بەنداو و خاڵە سنوریەکان تا ئێستاش بەردەوامە. دابەشکردنی ئەم سەرچاوانەی سامان و سەرمایە پاڵنەر وبابەتی سەرەکی سەدان کۆبونەوەی پەرلەمان ، وە شەڕو و ئاشتی لایەنەکانی نێو ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراقە بە

بەردەوامی . ئەم جۆرە لە سیاسەت کردن گەشتۆتە ڕاد□یەک کە لەم سالانەی رابردوودا ئەو پۆستە وزاری و گرنگانەی کە کۆنترۆڵی هەیە بەسەر زۆرترین سەرچاوەی داهاتدا ، نرخی تایبەتی لەسەر بێت بۆ فرۆشتنەوە ؛ وە شەڕی گەورە هەمیشە بە دەوری سێ پۆستە گەورەکەدا یە کە سەرۆک کۆمار و سەرۆکی وەزیران و سەرۆکی پەرلەمانە .

فرسەت لە بواری سیاسی

دەسەڵاتی یەکێتی و پارتی لەم ماوەیەدا لە ڕەسمیەت دان بە دام و دەزگاکانی ، ناوبانگ و کردەی لە دنیای نێودەوڵەتیدا ، بەشداری لە پرۆسەی گۆرانکاری سیاسی و ئابووری لە عێراقدا و ڕەسمەیت دان بە دەسەلاتیان لە کؤمەلگەی نیو دەوڵەتیدا وەک بەشێک لە فدراڵیەتی عێراق دەرگای بۆ خرایە سەرپشت و بەپێی دەستور ئەم مافانەی حزبەکانیان و پۆستە وەزاریەکان و دەسەڵاتی ڕەهای خۆیان بەسەر کوردستاندا ڕەسمیەت پێدا.

لە ئاستی ناوخۆی کوردستاندا ئەم دەستکەوتە حزبیانەیان لەگەڵ خیتابیکی ناسیۆنالیستی سەربەخۆیی کوردستان ئەوەندە بەهێز و حەماسی پێچراب□و□وە کە خەڵک پێی وابوو کە لاپەڕەیەکی تازە هەڵدەدرێتەوە و دنیا دەگۆرێت و لەگەڵیدا پارتی ویەکێتی دەگۆرێن و ژیان بۆ هەموو لایەک باشتر دەبێت لە کوردستاندا.

لەسەرەتاوە پارتی ویەکیتی تا فێری چۆنێتی ئەم دابەشبوونە لە دەوڵەتی ترانس ناشناڵدا بوون پێویستیان بەوەبوو کە پێکەوە فراکسۆن دروست بکەن و یەکگرتووبن ؛ دواتر نەک هەر ئەوان ، بەڵکو بزوتنەوەی گۆران و نەوەی نوێش فێر بوون کە ئەوە " کورد بوون" نی یە لەم دەوڵەتە نوێ یەی عێراقدا کە پاڵنەری سەرەکی پێکەوە کارکردن و دەنگهەڵبڕین بێت ؛ بەڵکو گرنگ ئەوەیە کە دەست بۆ کێ هەڵئەبڕی و دەنگ بە چی دەدەیت و ئەو دەنگدانە چ قازانجێک بۆ خۆت و گروپەسیاسیەکەت بەدی د□ن□ی ؛ تەنانەت هەندێک لە ئەندام پەرلەمانە کوردەکانی نێو ئەنجومەنی عێراق ئەوەندە فێری ئەم هونەرە سیاسی یە بوون کە زۆر ئاسایی سەربەخۆ کاردەکەن و مامەڵەی جۆرا جۆر بە پلە و پۆستەکانیانەوە دەکەن لە گەڵ هەر لایەنێکی نێو پەرلەمانی عێراقدا کە نرخێکی زیاتریان لەسەر دانێ . هەربۆیە دەبینین کە ئەم حیزبە کوردیانە کە کوردایەتی بە خەڵکی کوردستان دەفرۆشنەوە کەی پێویستیان بوو، خۆیان زۆر مەسەلە نیە لە لایان و تەنها بۆ چەواشەکردنی خەڵکی ئەو خیتابە بەکار د□ن□ن .

گرنگترین شت کە پیویستە بیزانین ئەوەیە کە سیاسەت بە تەواوی لە خزمەتی بەرژەوەندی ئابووری حیزبەکان و هێزەکانی نیو پەرلەماندا بەکار هێنراوە . بەڵام بەرژەوەندی حیزبەکان و لایەنەکان بە تەنها خۆیان دیاری ناکەن ، بەڵکو کۆمپانیا جیهانیەکان دەستێکی باڵایان

هەیە لە ئاراستە کردن وکۆنترۆڵکردنی بەرژەوەندیەکانی هەر لایەنێکدا . حکومەتی هەرێمیش خۆی بوە باشترین نمونەی ئەم دەوڵەتی ترانس ناشنالە و فرە کۆمپانیایە . لێرەدا دەوری تورکیا و ئێران و ئەمریکا..هتد ، وە ڕادەی دەستێوەردانیان لە کوردستان چەندە پەیوەندی بە دەسەلاتی سیاسیەوە هەیە ، سەرەکی وا بە بەرژەوندی ئابووری ناوچەیی بەتایبەت لە بواری نەوت و گاز دا . پەرلەمانی کوردستانیش بوە بە ئەو دەزگایەی کە مۆر بدات لەو یاسایانەی کە دەرگا ئاواڵا دەکات بە مامەڵە و بازرگانی نێوان کۆمپانیا ترانس ناشناڵیکان لەگەڵ کۆمپانیا حیزبی و بنەماڵەییەکانی یەکێتی و پارتی و بەم دوایانەش گۆڕان ؛ هەر ئەم حیزبانەش ئەم کەڵەکەی سەرمایە یە بە خۆیان بە ناوی دەستکەوتی نیشتمانی و سەربەخۆیی ئابوری و سیاسیەوە دەفرۆشنەوە بە خەڵک ، بە بێ ئەوەی هیچ جۆرە بوژاندنەوەیەکی ئابووری و دەستکەوتێکی ماددی ئەوتۆ یان لەوە بەدەست هاتبێ بە قازانجی خەڵك.

فرسەت لە بواری ئابووری

ئەو فرسەتانە چی بوون کە لە باری ئابوورییەوە بە پارتی ویەکێتی هەڵکەوت و ئێستاش بە گۆڕان و ئەوانی دی و کاریان پێ دەکەن .

١- ١٠٠ بڕیارە بە ناوبانگەکەی پۆڵ بڕێمەر بە نیولیبرال کردنی ئابووری عێراق ؛ لەوانە ئازاد کردنی بازرگانی لەگەڵ کۆمپانیا جیهانیەکان ؛ داخستن و پشتگوێخستنی دەزگای کەرتی گشتی و دامەزراوەی حکومەتیەکان ؛ پەکخستنی بانکی نیشتمانی و بڕیاردان لەسەر ئازادی هات وچۆی پارە ؛ لابردنی باج لەسەر بازرگانی جیهانی و ئەمانە و چەندینی تر …

٢- فەندی بونیاد نانەوەی عێراق و تەندەری شەریکات و کۆمپانیاکان ؛ ئەم فەندە لە و ساڵەی کە بریمەر حاکمی عێراق بوو بریتی بوو لە دەیان ملیار دۆلار ؛ کاتێ بریمەر لە کۆتایی ساڵەکەدا دەورەی حوکمی تەواو بوو ، تەنها سەرفکردنی ٤ ملیاری ئەم پارەیە دیار بوو بە کوێوە چووە . بریمەر زۆرێک لە تەندەرەکانی دا بە کۆمپانیا جیهانیەکان و تەنها بەشێکی کەمیان بەرشەریکاتی عێراقی کەوتن .. تالان و بڕۆی ئەم فەندە بێ وێنە بووە .

٣- حیزب و کۆمپانیا و بنەماڵەکان : سەردەم سەردەمی دروست کردنی کۆمپانیا و تەندەر و شەریکاتی بازرگانی و ..هتد ؛ بەکارهێنانی پێگەی سیاسی هەم لە هەرێم و هەم لە عێراق بە بەرژەوەندی تایبەتی حیزب و بنەماڵە نەک خەڵک ، نیشتمان و هەرێم وە مافی گشتی .

٤- کەڵەکەی سەرمایە لە ڕێگەی بەتاڵان بردن و کردنی زەوی بە موڵکی تایبەتی ؛ بەکار هێنانی پێگەی سیاسی ، پەرلەمان و دەزگای دادوەری بە دابەشکردن وبەتاڵان فرۆشتنی زەوی زاری کوردستان ، لە شارەکان

و ل د رودا؛ بم جر ب هزاران دنم زوی ل موکی گشتی و بوون ب موکی تایبت و موکی بنماکانی نو هردوو حیزب .
- ئو کمپانیایانی ک دیانویست کا بننن کوردستانو دبوو ل کوردستان کمپانیا هبت دابشی کالایان ب بکات ؛ یان بیفرش و ساغی کاتو ؛ یان ئگر سرمایان هبوای دبوون شریک ؛ ئم چند سا کات کاتی دامزراندنی کمپانیا و شریکاتی بازرگانی و عقار و خانووبرو بوو . زربی کمپانیاکان هی برپرسکان و ل یگی کس و کاری نو حکومت و پرلمان و وزیر و بیوبرکانو تندر و کنتراکتکانیان داب دکردو برخیاندا . دروست کردنی شریکاتی وهمی و پشتی پرد و ورگرتنی عقود ل حکومت خزم و کس و بنمای خیان .
کلکی سرمای پرسیکی دوور و درژ و هندک جار ئازار بخش ؛ خک زرن ک زویان داگیر کراو یان فیان لی کراو یان ب زر ئیمزای فرشتنی زوی و ماکیان پی کراو ، ب تایبت ل ناوچ ستراتیچی و گرنگکانی شارکان و شارچک سنوریکان .
ل کوردستان حیزب ئامرازی مانوی ل دساتدا ؛ دسات بریتی ی ل قرخی جوی ئابووری ؛ واتو وبرهینان و بازرگانی ؛ و هروها بوونی میلیشیای چکدار ب پاراستنی موکی بنماکان ؛ ئم دوو کؤکی دساتن ؛ بی ب تنها دنگ ندان بم حیزبان نایانکات دروی دسات ؛ بکو دبت هزی چکدار هبت ل برامبر ب هزکانیان . ویان ئامرازی تر هبت ک خک بکاری بنت ب تک شکاندنی ئم ت ک پارزری ل برژوندی چند بنمایک دکات و ٩٩٪ ی خکی وکوردستانی کردت قوربانی .
بشک ل دری ئنجامکانی نیو لیبرازکردنی عراق و کوردستان شان خای کردنو دسلات بوو ل پیدا کردن یان دابین کردنی کار ب درچوانی تاز ؛ ب ب کاران ؛ ب تالان فرشتنی دیان دامزراوو کارگی کرتی گشتی و کردنیان بموکی تایبت ؛ ب کالا کردنی سرچاوی کارابایی و ئا و مموادی بینا و ئمان . ئیستا هریک لم کایان ک موکی گشتین ووردووردبوونت ئامرازی فرشتن و قازانج پیدا کردن ب بنمایک یان برپرسک یان چند دانیکیان پیکو . چونک ل یگی ب تایبتی کردنی ئم بواران دیفرشو ب نرخی زر هرزان ب خیان ؛ دواتریش هر ل بودچی گشتی فندیان دد نی ب پیشخستن و کینی ئامر و دابین کردنی ب خک ؛ و دواتریش خک دبت پار بدات ب بدستهنانیان .
بانکی جیهانی ماوی ٣ سای ب حکومتی هرم دست نیشانکرد بوو

لە ٢٠١٧ەوە بە جێبەجێکردنی ئەم هەنگاوانە واتە تا ٢٠٢٠ ، بەڵام لە ڕاپۆرتەکیان دا دەڵێن کە حکومەتی هەرێم توشی سەرسوڕمانی کردوین کە "هەنگاوی خێرای وای ناوە لەیەکسانەی ڕابردودا کە ٣٧% سەرفیاتی کەمکردەتەوە لە ڕێگەی کەمکردنەوەی موچە و ریفۆرمی پشتیوانی نرخ و خزمەتگوزاریەکان (واتە گرانکردنیان).*١

بواری عەسکەری

دەوڵەتی پڕ لە ناکۆکی و بەرژەوەندی جیا جیا ی ترانس ناشنال لە عێراقدا پەیوەستی بە هێشتنەوەی میلیشیاکانی یەکێتی و پارتی بوو ، هەربۆیە وەک بەشێک لە هێزی سەربازی عێراق قبوڵ کران. ئەمەش هێزی چەکداری ئەم دوو حزبەی کردە کۆڵەکەی بەهێزی هێشتنەوە و پاوان کردنی دەسەڵاتی سیاسی و سەرکوتی هەر جۆرە ناڕەزایەتی و خۆپیشاندان و ڕاپەڕینێک لە بەرامبەریان .

لە دوای چەند ساڵێک ، لە لایەک شکستی ئەمریکا لە عێراق و زیاتر میلیشیایی بوونی دەسەڵات لەعێراقدا و ململانێی فیدرالەی ، وە دواتر شەڕی داعش و کێشە لەسەر ناوچە ناکۆکەکان و بەردەوام دەستوەردانی سەربازی تورکیا و ئێران ، هەموو ئەمانە کوردستانی وەک ئیدارەیەکی سەربازی هێشتەتەوە و بیانووی داوەتە دەستی پارتی ویەکێتی کە ئەم هێزە میلیشیانەیان نەک بەرامبەر بەو هێزە دەرەکیانە و بە پاراستنی خەڵکی کوردستان بەکار بێنن ، بەڵکو بەرامبەر بە خەڵک و بە سەرکوتی ناڕەزایەتی و خۆپیشاندان بەکاریان بێنن.

هەربۆیە دەبینین کە ڕێژەی بودجەی هێزی چەکدار و حزبی ئەم حزبانە لەسەرووی هەموو بەشەکانی تری حکومەتی هەرێمەوەیە و بریتیە لە نیوەی بودجەی هەرێمی کوردستان. ڕاگرتنی ئەم هێزە نیوملیۆنی یە لە ناوچەیەکی ٥ ملیۆنیدا ، پایەیەکی بەهێزی ئەم دەسەڵاتەی لەناو خەڵکدا دروست کردوە ، بەوەی کە بەشێک لەم خەڵکەی کردەتە ئامڕازی سەرکوتی خۆیان تەنیا لەبەرئەوەی بژێوی ژیانیان لەسەر کاری سەرکوتگەری و وەلائی سیاسی بە ئەم دوو حزبەیە. هەر ئەمەش هۆکاری موچەی بن دیواری زۆروزەبەندی حزبیە.

قەیرانی ئێستای ئەم سیستەمە

قەیرانەکانی ئەم سیستەمە ، وەک پێش ٢٠٠٣ ، تەنیا پەیوەست نیە بە کێشەی نێوخۆی ناسیونالیزمی کورد لە نەبوونی ئاسۆیەک بە یەکلاکردنەوەی دەسەڵاتدارێتیان لە هەرێمدا، چونکە ئەم کێشەیە لە نێو دەوڵەتێکی پڕ ململانێی ، فیدرالی ترانس ناشنال و میلیشیایدا بووەتە سیمایەکی ئاسایی سیاسەت کردن ؛ وەک ئەوەی پەیوەستیەکی سەرەکی کێشە و ململانێی دەسەڵات بێت لە عێراقدا.

بەڵکو قەیرانی ئابوری لە هەرێمدا ئیتر بووەتە سەرچاوەی قەیرانێکی فراوانتر کە هەمیشە قەیرانی سیاسی و ئیداریش بەدوای خۆیدا دێنێ.

هۆکارێکی سەرەکی ئەمەش بەسترانەوەی ئابوری کوردستانە بە بەرزونزمی نرخی نەوتدا، چالاکی و ئاستی کۆمپانیا مۆنۆپۆلەکان ، بە ڕێککەوتنی نەوتی لەگەڵ تورکیا و کێشەی بودجەی فیدرالی ، ئەمانە هەمووی پێکەوە خەریکە حکومەت و دەسەڵاتی ئابوری یەکێتی و پارتی بەردەوام لە ژێر فشاری شکستی گەورەی ئابوریدا دادەنێ. لەم کاتی کۆرۆنایەدا کە ئابوری جیهانی هەمووی تووشی قەیرانی گەورە بووە ، ئەوا هەموو ئەو سەرچاوە و فاکتەرە ئابوریانەی سەرەوە حکومەتی هەرێمی توشی بێ پارەیی کردوە.

ئەگەر وڵاتانی ڕۆژئاوا و دەوڵەتانی تری سەرمایەداری بەناچاری لەم کاتەدا لە سەرمایەی کەڵەکەبووی چینی دەسەڵاتدار خەریکن یارمەتی حکومەتەکانیان بدەن و دەوری حکومەت بە پێچەوانەی سیاسەتی نیولیبرالیەوە زیاتر بکەن لە سوڕانەوەی سەرمایە و دابین کردنی پێویستی یە دارایی و خەرجی یە تەندروستیەکانی خەڵکی ، ئەوا حکومەتی هەرێم بە هیچ جۆرێک نایەوێ هیچ پارەیەکی کەڵەکەبووی ١٥ ساڵی ڕابردوو کە لە بانکەکانی دەرەوە و ژێر زەمینەکانی ناوخۆی بنەماڵە و سەرکردەی حزبەکانیدا بێنێتە دەرەوە و موچە و پێویستی تەندروستی بۆ ڕوبەڕوبونەوەی کۆرۆنا و خزمەتگوزاریەکانی بە خەڵکی کرێکار و فەرمانبەر و کەم دەرامەتی کوردستانی پێ دابین بکا.

بگرە بە پێچەوانەوە ئەم حکومەتە لەم کاتەدا خەریکە فرسەت دەنێ بە بە تایبەتی کردنی خزمەتگوزاریەکان ، لەوانەش تەندروستی بە فریاکەوتنی تووشبوانی کرۆنا ، چەڵ کردن و پشتگوێخستنی خەستەخانە گشتیەکان ، بڕینی مووچە و بە هەموو شێوەیەک خەریکی تاڵان و بڕۆ و تەکاندنی گیرفانی بەتاڵی خەڵکی کەم دەرامەتە. بۆیە خەڵک لە بێ موچەیی و هەڕەشەی مەرگ بە کۆرۆنا و بێکاری و نەبونی پێداویستیەکانی ژیاندا بە جێ هێڵراوە ، وە هیچ ڕێگایەکی بۆ نەماوەتەوە جگە لە خۆپیشاندان و پەلاماردانی ئەم حکومەتە نەبێ .

ڕێگا چارە چیە؟

ڕێگاچارەی بەردەم خەڵکی کوردستان لە ئێستادا تەنها فشارهێنانە بە ئەم دەسەڵاتە، کە تاکو ئەو سەرمایەیەی کەڵەکەی چەند ساڵەی بەکاری بێنێ بۆ دابینکردنی پێویستیەکانی ژیانێکی شایستە و چارەسەری کۆرۆنا و دابین کردنی موچە و خزمەتگوزاریەکانە سەرەکیەکان، نەک بە کەڵەکەکردنی لە بانکەکانی دەرەوە و لە ژێر زەمینەکان و لە پڕۆژە تایبەتەکانی ئەم حزبە سەرمایەدارانەدا.

بەڵام چۆنیەتی کارکردن و مانەوەی ئەو سیستەمە ئابوری و سیاسی و میلیشیایی یەی باسمان کرد نیشانمان دەدا کە بۆچی سەرەڕای ئەم دۆخە قەیران گرتوەی ئێستا زۆربەی خەڵکی کوردستان ڕوبەڕوی بڕین و نەمانی موچە و دامەزراندن و بێکاری و سەرکوت دەکاتەوە ؟ لەم

قەیرانەشدا توندکردنەوەی سەرکوتی سیاسی و دەسەڵاتی بنەماڵەیی و عەشیرەتگەری لە هەموو کات زیاتر پەیوستە وەک سەرخانەکی سیاسی بە پاراستنی ئەم ژێرخانە ئابوری نیولیبرالی سەرمایەداری کە پشتی بەستووە بە ئابوریەکی ڕەیعی نەوت و هەرزان ڕاگرتنی هێزی کاری کرێکار و فەرمانبەران و لە خوارەوە ڕاگرتنی ئاستی گوزەرانی زۆربەی خەڵک.

پەیوەندی دەسەڵاتی میلیشیایی و بنەماڵەیی لەگەڵ کەڵەکەکردنی سەرمایە بە کەمایەتیەکی حزبی و هەژارکردنی زۆربەی خەڵک، ئەو پەیوەندیەیە کە هەموو حزبە دەسەڵاتدار و ئۆپۆزسیۆنە بورژوازیەکان وەک یەک ناچار دەکا کە دەبێ مل کەچی بن. ئەمانە پێداویستیەکانی ئەو سیستەمە سەرمایەداریە نیولیبرالە و ترانس ناشناڵەیە کە ئەمڕۆ لە کوردستان و عێراقدا باڵادەستە.

کەواتە هانا بردن بۆ ئەمریکا یان بۆ فشاری تر لە پێناوهێنانی دیموکراسی زیاتر ، یان پەرلەمانێک کە هەموو حزبەکان تیایدا بەشداربن و دەسەڵاتی بنەماڵەیی نەهێڵێ و یاسا سەروەر بێ، شتێکی ئەوتۆ ناگۆڕێ لەم بەرنامە نیولیبرالەی کە بانکی جیهانی دەیەوێت بەرقەرار بێت لە عێراق و کوردستان . هەربۆیەشە گۆڕینی ئەم سەرخانە میلیشیایی و بنەماڵەییە لە هیچ پشتیوانیەکی نێودەوڵەتی بورژوازی بەهرەمەند نیە وەک ئەوەی گۆڕانخوازەکانی پێشوو و نەوەی نوێکانی ئێستا بانگەشەی بۆ دەکەن.

دوای تەجروبەی ١٧ ساڵە لە دەوری ئەمریکا و نەخشەی چاکسازی دیموکراتی لە عێراق و کوردستاندا ، ئاشکرایە کە هەموو ئەم چاکسازی یە دیموکراتیانە هەشتا هەر دەبێ ملکەچی سیستەمی بەرهەمهێنانی سەرمایەداری بێت لە چوارچیوەی وڵاتێکی ژێردەستەی کۆمپانیا ترانس ناشناڵەکانی ئەمریکا و تورکیا و ئێران و چین و ..هتد . هەربۆیە دوای ١٠ ساڵ لەم بەرنامەی چاکسازیەی حزبەکانی دەسەڵات و ئۆپۆزسیۆنە جۆراوجۆرەکان، خەڵکی ناڕازی ئێستا ئیتر دروشمی نا بۆ ئۆپۆزسیۆنی ساختەی بەرزکردۆتەوە ، وە لەمەش زیاتر هوشیاری خەڵک بە جۆرێک چوەتە سەر کە بەدیلی پەرلەمانی بورژوازیش بە کارتۆنی لەقەڵەن دەدەن. ئەمانە هەنگاوێکن بۆ پێشەوە.

دروشمی نا بۆ پەرلەمانی کارتۆنی نیشانەی تەجروبەیەی ١٠ ساڵەی ڕابردووی خەڵکە لە کوردستان بە ئومێد بەستن بەوەی ئەم پەرلەمانە و ئۆپۆزسیۆن ئەم سیستەمەی بۆ بگۆڕێ. بەڵام دەرکەوت کە مەسەلەکە تەنیا ڕێژەی کورسیەکانی یەکێتی و پارتی نیە، بەڵکو دەورەکە کە پەرلەمان لەم سیستەمە سیاسی وئابووریەی یەکێتی و پارتیدا هەیەتی. ئەم پەرلەمانە خەریکی سازکردنی ئەو یاسایانەیە کە سیاسەتی ئابوری و بەرژەوەندی سیاسی و دەسەڵاتی سەرکوتی ئەم دوو حزبە پەیوستیەتی

. هەر حزبێکی تری وەک گۆڕان و ئیسلامیەکان و نەوەی نوێ تەنها دەتوانن لەژێر سایەی ئەم سیاسەت و یاسایانەدا داوای بەشی خۆیان بکەن. بە تەجروبەش دەرکەوت کە ئەم ئۆپۆزسیۆنەش لە پەرلەمان وەک کارتی فشارێک بۆ ئەم بەشە لە ئیدارە و داهات شەڕ دەکا و هەر کات ئەم بەشانەیان پێ درا ئەوا دەبنەوە بە بەشێک لە سیستەمی دەسەڵاتدارێتی و پۆستی حکومی وەردەگرن.

ئەگەر لە جیاتی بنەماڵە حزبێکی مەدەنی ، و لە جیاتی وەزیرە حزبیەکان تەکنۆکراتەکان حکومەت بەڕێوە بەرن ، هیچ لە بەرنامەی حکومەت و چۆنیەتی دابەشکردنی موچە و خزمەتگوزارە گشتیەکان ناگۆڕێ ، وە هەموویان لەسەر ئەو بەرنامە نیولیبرالیەی هەژارترکردنی هەژارەکان کۆکن ، وە ئەمەیان بە کردەوە پیادە کردوە هەر کاتێک بوونەتە بەشێک لە دەسەڵات. هەرچەن بینیمان کە وەزیرەکانی گۆڕان و ئیسلامیەکان لە پێش یەکێتی و پارتیەوە بوون بە سەپاندنی پاشەکەوتی موچە.

لێرەدا خەڵک گەیشتەتە ئەو جێگایەی کە بەدوای بەدیلێکی تردا دەگەڕێ لە دەرەوەی پێشنیارەکانی ئۆپۆزسیۆنی ئێستا، کە هەنگاوێکی گەورەیە بەرەو پێشەوە لە ناڕەزایەتیەکانی ئێستادا. بۆ نمونە، ناڕەزایەتیەکانی شاری ڕانیە داوای دروشمی " لێپرسینەوە لە کاربەدەستانی ئەو دەڤەرە" بەرزدەکاتەوە لەبەرامبەر گەندەڵی و نەبونی خزمەتگوزاری . لە بواری تەندروستیشدا دەنگی نارەزایەتی لەدژی تایبەتی کردن و بازرگانی کردنی دەسەڵات بە بودجەی دەرمانەوە بەرز بۆتەوە ، و خواستی دروستکردنی بەردی نەخۆشخانە گشتیەکان هەر لە کارمەندانی تەندروستی بەرز کراوەتەوە . ئەمانە هەموو نیشانەی سەرەتاییەکانن بە دەرکەوتنی بەدیلێکی جەماوەری دژ بە دام ودەزگاکانی ئەم سیستەمە ئابوری و سیاسی و سەربازیەی ئێستای کوردستان. ئەم هەوڵانە خاڵی هاوبەشیان بریتیە لە دروستبونی هێزیکی تر لە دەرەوەی ئەم سیستەمە دەسەڵاتدارەی ئێستا و دامودەزگا سیاسی و حزبیەکانی و پەرلەمانەکەشی.

ئەم هوشیاریەی جەماوەری ناڕازی بەوە دەگاتە ئاستێکی باڵاتر کاتێک خەڵکی ناڕازی بروای بە بەدیلی خۆی هەبێت کە داواکاریەکانی بە بەدی بێنێ، نەک بە هێزێکی سیاسی دەرەوەی خۆی. ئەم چینە ناڕازیە لە کرێکاران، فەرمانبەران، مامۆستایان و لاوان و خانەنشینان و هتد ، لە تەجروبەی خۆیانەوە بۆیان دەرکەوتوە کە دابینکردنی موچە و خزمەتگوزاری و دامەزراندن و ئازادی سیاسی لە ڕێگای ئەم حزب و پەرلەمان و ئۆپۆزسیۆنانەوە دابین نابێ، وە بە ناچاری هەست بە پێویستی دروستبوونی هێزی یەکخراوی خۆیان دەکەن کە بێتە مەیدان و فشار دروست بکات بۆ بەدەستهێنانی هەریەک لەم پێداویستیە

س□رتاپیانە.

هەنگاوی لێپرسینەوەی جەماوەری لە دامودەزگا لۆکاڵیەکان دەتوانێ هەنگاوێکی پیشڕەوانە بێت، وە بەرەو چاودێری فراوانی جەماوەری بچێ لەسەر دەسەڵات و دەزگا کانی تاکو لەم ڕێگایەوە خەڵک بتوانن لێیان بپرسنەوە و فشارێکی بەردەوام بن لەسەریان. دروستکردنی چاودێری جەماوەری دروشمێکە کە دەتوانێ هێزی ناڕازی ئێستا لە هەموو دامودەزگا و لە ناو مەیدانەکانی ناڕەزایەتیەکاندا کۆبکاتەوە و ئاراستەی بکات بەرەو ئەوەی ناڕەزایەتیەکان ڕیکخراو بکا.

دروستکردنی دەستەی چاودێری جەماوەری لە هەموو ئاستێکی لۆکاڵ لە شار و شارۆچکەکان و لە فەرمانگە و کارگە و نەخۆشخانە و خوێندگاکان دەتوانێ حکومەتێکی سێبەر دروست بکا و فشاری بەردەوام بخاتە سەر دەسەڵات بۆ جێبەجێکردنی داواکاریەکان.

داواکاریەکان کە ئێستا لە دەوری موچە و دابینکردنی تەندروستی لە ئارادايە دەتوانێ هێزی جەماوەری ناڕازی کۆبکاتەوە و لە ڕیگەی ئەم دەستە چاودێرە جەماوەریانەوە بەرەو گۆڕینی ئەم دۆخە بچێ. ئەم دەستە ناڕازیانە دەتوانن داوای هەڵبژاردنی هەموو بەڕیوەبەر و بەرپرسانی شار و دامودەزگاکان و وەزیرەکان و سەرۆکی حکومەت بکەن و لەم ڕێگەیەوە نوێنەرانی خۆیان بخەنە جێگای نوێنەرانی دەسەڵات.

ئەم ستراتیژیەی کە لە ئێستادا خەڵکی کرێکار و فەرمانبەر و کەم دەرامەت لە هەموو شوێنێکدا چاود□رنب ب□سەر دام و دەزگای و حکومەتی هەرێمەوە لە کاتی هەر دزیەک کە لە نەوتدا دەکرێ، لەهەر سەرکوتێک لەبەرامبەر خۆپیشاندەراندا، لەهەر پڕۆژەیەکی کەرتی تایبەت کە لە بودجەی گشتی دەدزرێ، لەهەر نەدان و بڕینێکی موچەدا، وە لە دروستکردنی بۆرد و ڕیکخراوەی جەماوەری بۆ تەنگ هەڵچنین و لابردنی بەڕیوەبەر و بەڕیوەبەری گشتی و وەزیر و کابینەی حکومەت و سەرۆکی حکومەتدا، دەتوانێ سەئەنجام هێزی جەماوەر بکاتە حکومەتی سێبەر بەسەر ئەم دەسەڵاتەدا، وەک دەسەڵاتێک دەربکەوێت لە بەرامبەر بە دامودەزگا فەرمیەکانی حکومەتدا وەستاوەتەوە و ڕێگری لێ دەکا و فشاری دەخاتە سەر، تا کاتێک کە دەسەلاتی جەماوەری ئامادی□ کە دەسەلاتی ئیستا وسیستمەکەی بە یەکجاری و بەشێوەیەکی شۆڕشگێڕانە بگۆڕێ.

ئەمانە دەتوانن ڕێگای جۆراو جۆری جێبەجێکردنی ئەو دروشمی “نا” یە بن کە بۆ دەسەڵات و پەرلەمان و ئۆپۆزسیۆن بەرزکراوەتەوە . وە نیشاندانەری هەبوونی بەدیل و ئەلتەرناتیفی جەماوەری ناڕازی یە لە بەرامبەر دەسەڵات و دامودەزگاکانی ئێستادا. بەدیلی سیاسی و ئابوری و ئیداری خەڵکی کرێکار و فەرمانبەر و کەم دەرامەت لەم هەنگاوانەدا دەست پێدەکا کە لە هەموو شوێنێک دژی ئەو بەرژەوەندی

و سیاسەتانەی دەسەڵات بوەستەنەوە و ڕێگای پێ نەدەن ک□ زیان و بەرژەوەندی ٩٩٪ خەڵکی کوردستان بکاتە قوربانی کەڵەکەی سەرمایە و پاوانکردنی دەسەڵات لای ١٪ کۆمەڵگە.

گۆنا سعید و ئاسۆ کمال

شیعر/ نامۆبوون … کاوە عوسمان عومەر

پچڕانی ڕەگێک لە دارێک،
لەتێک لە شارێك، ،
بەجێ هێشتنی ترسێک، شارێژنەبوونی…
برینی دەمامککراوەی پەنجەرەیەک، ،
بەسەر ڕەهێڵەی بیرچوونێك، ،
زەنگیك، لە بۆشایی خەون□ک، ،
ماڵەکان بەلەمی بێ سەوڵن، مانگ..
بە چرپەیەکەوە گیرسایەوە، ،
هاکا کەوتە زۆنگاوی بیرچوونەوە، کوپێ…
قاوەی ڕژاوە شەو، ،
بەسەر مێزی نوسراوە، ،
پەرش و بڵاوە کانی ئێوارە، ،
ئێستا لە سەر شەقامەکە، ،
ئافرەتێک بەدوای دڵێ خۆیدا وێڵە، ،
بە باو بارانەوە ، کوێرانە دەستی…
بۆسێوێک لە نائومێدی برد، ،
کێ فریادڕەسی هەموو ڕێبوارەکانی شەقامەکانە، ،
سبەینێ زایەڵەی تریشقەی کاتە، ،
بنوسێتەوە پەخشانی لەتبوون، ،
بتاشێ پەیکەری بڕۆنزی نامۆبوون، ،
لە ژێر تەرزەی چاوەڕوانیی…
هەر پارچەیەکی بوونت ، ،
لە دنیایەکی ترسناکا، ،

ک□ ناکرێتەوە جارێکی تر،،
هەر پارچەیەکت شیعرێکی بوهەیمی جازی غوربەتە،،
لە باخچەیەکا، لە ویستگەیەکا ، لە کەنارێکا، لە شارێکا..
لەوانەشە پارچەکان،،
بیریان نەمابێ چیرۆکی پچڕانی یەکەمین ڕەگ،،
بەڵام چاوەکان مۆمی خامۆشن..
بەسەر جەستەی ئەو کچانەی…
باهۆزی جەنگە کان بردنی و نەیهێنانەوە،،
بۆ مێرگی ژوان لە ژێر مانگێکی ماندوو…
لە ژماردنی پەیکەرە سەرهەڵگرتوەکان،،
کێ بێ خەونی گەردوونی دروست کردبێ؟
کێ تەرزی بێ مانیایی هەر رۆژێکی…
لە پلاتفۆڕمی کام شەمەندەفەری بێهودەییا نوسیبێ؟،،
تێگەیشتن لە کۆدی بەیەکگەیشتنی دڵە بریندارەکان،،
شتێکی نامۆیە بەو کوکوختیەی لەوانەیە…
لە ڕێژنە بارانی هاوینێکی تەمەنا،،
لەسەر گۆڕمان بخوێنێ،،
بەڵام ڕێگاکان ژیانی تازەنین ، ئەوە بزانە،،
ئاوڕیش بدەیتەوە لە ڕابردوو، ،
هیچ لە سەمەرەی کەوتنە خوارەوەی..
تۆپی ڕەشی چارەنوست،،
بۆ نێو گۆمی قووڵی هەڵهاتن ناگۆڕێ،،
ژیانی ئەو منداڵانەی ،،،
لە هاتنەخوارەوەی فرمێسکا هاتنە دنیا،،
دیواری ناو دڵ لە ئاوە ،،
کەچی دەرەوە مس و ژەهرە،،
ئاسۆیەک لە خۆرهەڵاتنێک،،
وەک ئەندێشە،،
خۆزگە لە شنە بایەکەوە،،
بە تۆوە ئەهات،،
کۆچەرەکان بیریان …
لە بازی ئاڵتوونی دەربازبوون کردەوە،،
بەڵام تەلبەندی عیشق ناه□□ ک□م بژین،،
زووش باوەش بە چادوگەری مەرگا بکەین،،
زۆر شت هەیە بیڵێین،
زۆر شوێن هەیە بچین،،
زۆر شوێن هەیە بۆی هەڵبێن،،

بەڵام ستەمە درککردن بە تەمی نامۆبوون،،
کە هەموو ڕوخسارمانی تەنیوە،،
بە زەردەیەکەوە تۆ ووتت،،
با دواهەمین جگەرەش داگیرسێنین،،
گەر تەمتومانی نامۆبوونیش ،،
گەیشتە نێو چاوان،،
هەڵهاتن لە شاری تازە،،
هەڵهاتن بەرەو شاری کۆن،،
کەشتی ڕۆحیش دوای سەراببوونی نیشتمان..
کۆن و ژەنگاوی بووە،
گیتاریی با، لە قەراغ جۆگەکەی…
دوێنێکان، بروسکەی چاوی..
شیعرە سیحریەکان،،
بەڵام باشتریین شت لە نامۆبوونا،،
خۆخزانە نێو سیمفۆنیای فەنابوونە،،
سووتانە بە نەفرەتی…
دۆزەخی ناو ڕۆح خۆی،،
چیای سپی بەرائەت ل□ نێو چنگێ…
ووشەی زیندووی بریسکاوە،،
وەک ئەستێرە سەماکەرە خۆسووتێنەرەکانە ،،
بەڵام ئەفسووس،، پاکێتی وەرزی منداڵی ..
ڕووت لە خەم و پڕ لە جەنەت،،
لەگەڵ پۆلە نەورەسە سپیەکانا تێپەڕی،،
دوای هاوینی بەرد، کەژی وونبوونە،،
هیچ خونچەیەک نابینم،،
بە لێوی دۆڵە سیحریەکانەوە پشکوتوبێ،،
سەیرە، هێشتا نەسیمی دووری دورخەکانی…
حەقیقەتی شاراوەی نێو دڵ،،
هەر خومارمان ئەکا،،
دەنگی سوێسکە تەنیا نامۆکەش،،
لەم دەڤەری پەرادیسی درۆیە،،
هەر دڵڕفێنە،،
شە قامێک لە نامۆیی بۆ من،،
شەقامێکیش لە تەنیایی بۆ تۆ،
هیچمان فریادڕەسی بەرد و مێرگ و جنارەکانیش نین، ،
گەر شەرابی خۆشبەختیش چۆڕێکی مابێ،،
لە نامۆیی جوانی خۆم و خۆتا با وونبین،،

دورخە هەور و، ،
سۆزی سۆنا تای ڕۆحسوتا نیش، ،
با پەرادیسی چەند ساتە وەختی بێ.

وێنەکە کارێکی هونەری فۆتۆگرافەری پۆلەندی/
CZU-CZU-PL
بە سوپاسەوە لە پەیجی فەرمی خۆی وەرگیراوە.

خوێندنەوەیەك بۆ لوتکە سێقۆڵیەکەی ئوردون … عەبدوڵا ساڵح

دوێنێ 25 / 8 / 2020 ، عەبدوڵای دووەم پاشای ئوردون لەگەڵ هەر یەك لە عەبدولفەتتاح سیسی سەرۆکی میسر و مستەفا کازمی سەرۆك وەزیرانی عێڕاق لە ئوردون کۆبۆوە، لە بەیاننامەی کۆتایی کۆبونەوەکە باس لە باشترین میکانیزم کرا بۆ بەرەوپێشبردنی پەیوەندیە ئیستراتیجیەکان لە مەیدانی واقعدا، بەتایبەت پەیوەندیە ئابوریەکان، وەك بەستنەوەی تۆڕی کارەبا وپڕۆژەکانی ووزە …….

ئەم کۆبونەوەیە لەکاتێکدا ئەنجام دەدرێ کە مایك پۆمپیۆ وەزیری دەرەوەی ئەمریکا سەردانی ناوچەکە دەکا بەمەبەستی هاندانی ووڵاتانی عەرەبی بۆ گرتنەبەری هەمان سیاسەتی دەوڵەتی ئیمارات لەمەڕ دامەزراندنی پەیوەندی دیبلۆماسی لەگەڵ ئیسرائیل، لەهەمانکاتدا دۆمینیك ڕاپ وەزیری دەرەوەی بەریتانیا سەردانی ئیسرائیل و فەلەستینیەکانی کرد بەمەبەستی هاندانیان بۆ گەڕانەوە سەر مێزی گفتوگۆ بەرەو چارەسەری کێشەی فەلەستین لە چواچێوەی پێکەێنانی دوو دەوڵەتدا ، جیا لەوەش، ئیمانوێل مکرۆن سەرۆکی فەرەنسا نیازی سەردانی ناوچەکەی هەیە لە سەرەتای سێپتێمبەری ئەمساڵدا .

ئەم جموجۆڵە‌ گەرمە، مۆرکی سیاسی بوونی لوتکە سێقۆڵیەکە نیشاندەدا بەڵام لە قاوغێکی ئابوریدا، هەروەها نیشاندەری ئەوەیە

که ئەمریکا وهاوپەیمانە ڕۆژئاوایەکانی دووبارە بەگەرمی ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستیان خستۆتەوە بازنەی گرنگیپێدانیان، بەتایبەت داوی ڕێکەوتنەکەی ئیمارات وئیسرائیل کە بەئاشکرا نیشانی دا مەسەلەی فەلەستین لەوە دەرچووە مەسەلەیەکی ستراتیچی پلە یەك بۆ بۆ وڵاتانی عەرەبی بەتایبەتی ئەوانەی کەنداو، وە لە ئێستادا ئێران مەترسیەگەورەکەیە بۆیان ، هەر بۆیە چالاك کردنەوەی میحوەری (وڵاتانی کەنداو / میسر) کە ئوردونیش دەگرێتە خۆی، لەمڕۆدا، گرنگی خۆی هەیە . هەوڵی هاتنە ناوەوەی عێراق بۆ ئەم میحوەرە یەکێکە لە ئامانجەکانی بەستنی ئەم لوتکەیە، بەتایبەت کە عێراق دوای هاتنە سەرکاری مستەفا کازمی، سیاسەتەکانی بەئاشکرا داشکانە بەلای وڵاتانی پرۆئەمریکاییدا وهەوڵی دەستکۆتاکردنی میلیشیا چەکدارەکانی سەر بە ئێرانە بەمەبەستی کەمکردنەوەی هەژمونی ئێران بەسەر عێراقدا. هەربۆیە هەوڵی دەرخستنی کەسایەتی مستەفا کازمی لەلایەن میسر وئوردون و وڵاتانی کەنداو وەك سیاسەتمەدارێکی ووریا و بەهێزو بەشداریکردنی لە کۆبونەوەی ئاوادا و پشتگیری کردنی لەم بارو دۆخەدا، گرنگیەکی تایبەتی خۆی هەیە و تین و تاوێکە بۆی بەمەبەستی وەستانەوەی بەڕووی نەیارانی لە ناوخۆی عێراقدا .

چالاك کردنی ئەم میحوەرە، بەپشتیوانی ئەمریکا ، پەیامێکی ڕاستەو خۆیە بۆ هەر یەکە لە، ئێران کە هەڕەشە وچاوسوور کردنەوە لە وڵاتانی ناوچەکە، بەتایبەتی کەنداو، باجی خۆی هەیە، هەروەها پەیامە بۆ میحوەری (تورکیا / قەتەر)، بە پشتیوانی وڵاتانی یەکیەتی ئەوروپا، بەتایبەتی فەرەنسا وئەڵمانیا، کە جم وجۆڵەکانتان لەناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا جێگەی نیگەرانی ئێمەیە! ئەمە لەکاتێکدا کە تورکیا چەندین پێگەی سەربازی لە کوردستانی عێراقدا هەیە و بەبەردەوامی لە هەوڵی زیاد کردن وپتەوکردنی ئەو پێگەیەدایە ئەوەش لە هەل ومەرجێکدا کە یەکێك لە حزبە دەسەڵاتدارەکانی کوردستان (پارتی) زەمینەی ئەو کارەی بۆ تورکیا باشتر فەراهەم کردوە، هەروەها لە باکوری سوریاش چەندین شار وشارۆچکەی داگیر کردوە و پەلیشی کوتاوە بۆ لیبیا، بەجۆرێك ئەگەر سوپای میسر نەهاتبایە سەر هێڵی وەستانەوە بەڕویدا، نیازی بوو ناوچەی (سیرت)، کە گەورەترین چاڵەنەوتەکانی باکوری ئەفریقیا لە خۆ دەگرێ، داگیر بکا و بەرەو خەونی زیندووکردنەوەی خەلافەتی عوسمانی هەنگاو بنێ . ئەمە جگە لە جم وجۆڵی لە دەریای سپی ناوەڕاست بەڕوی یۆنان و قیبرس.

ئەوەی جێگای سەرنجە هەندێك لە نوسەرو لێکۆڵەرەوە سیاسەکانی ناسیۆنالیزمی عەرەب بەستنی ئەم لوتکەیەیان وەك هەنگاوی دەستپێکی زیندوو کردنەوە ((عوروبە)) و گەڕانەوەی عێڕاق بۆ باوەشە عەرەبیەکەی هەژمار کرد!! بێخەبەر لەوەی کە پەراوێزکردنی کێشەی فەلەستین لەلایەك و ڕیزبەستن و پەلەکردنی هەندێك لە وڵاتانی عەرەبی بۆ دامەزراندنی پەیوەندی دیپلۆماسی لەگەڵ ئیسرائیل، دوابەدوای ئیمارات، لەلایەکی تر، بەمانای یەکێك لەو دوا بزمارانەیە کە لە تابوتەکەی ((عوروبە)) دەدرێ ! باوەشی عەرەبیش لە خەون وخەیاڵ بەولاوە تێپەڕناکاو وەك کوردایەتیەکەی لای خۆمان زەمانی بەسەرچوە وکەس بەو تەپڵەڵ سەماناکا!!

مێژوو چەندین بار سەلماندویەتی کە نە ئەمریکاو هاوپەیمانە ڕۆژئاوایەکانی و نە وڵاتە کۆنەپەرستەکانی ناوچەکە ونە ئێرانی ئیسلامی ونە تورکیای ڕەگەزپەرست وعوسمانی، سیاسەتی هیچکامیان ڕۆژێك لەڕۆژان نەك تەنیا لەبەرژەوەندی جەماوەری ناوچەکە نەبووە، بگرە هەردەم شەڕو ئاژاوەوهەژاری وبرسیەتی ماڵ وێرانی بەدواوە بووە ، هەر بۆیە تێگەیشتن لەو ڕاستیە هاندەرە بۆ وەستانەوە وپوچەڵکردنەوەی ئەم سیاسەتانەیان کە نیازیانە وەك تەونی جاڵجاڵۆکە ناوچەکەی تێبهاڵێنن و هەرچی زیاتر شەڕو ئاژاوە و کوشت وکوشتاری بەسەردا بسەپێنن، کە لەدو شیکردنەوەدا باجەکەی تەنیا و تەنیا خەڵکی کرێکار وزەحمەتکێش وجەماوەری بەزۆر برسی کراو کەم دەرامەد دەبێ بیدا و کوردستانیش لەونێوەدا پشکی خۆی بەردەکەوێ.

٢٦ / ٨ / ٢٠٢٠

دوربینێکی ئاسایی و جوانترین دیمەنی ڕووی مانگ ! … هەرێم عمر کاکل

ئیمەی تاکی کورد تاکو ئێستاکە هەوڵمان نەداوە کە بتوانین تەنانەت جارێکیش لە ِرووی مانگ بِروانین. بەهۆی نەبوونی ئەو ئامێرانەی کە تایبەتن بۆ بواری فەلەکناسی وەك (تەلسکۆب و کامیرای پێشکەوتوو)

بەهۆی ئەو بارودۆخەی هەیە لە هەرێمی کوردستان , کە ڕەنگە ئەستەم بێت بتوانیت تەلسکۆبێك پەیدابکەیت و بتوانیت سەیری ئاسمان و بۆشایی و مانگ و هەسارەکان بکەیت .
بەڵام ئەمجارەیان دەتوانیت بە ئامیرە فەلەکیەکان نا بەڵکو بەیارمەتی دووربینیکەوە هەول بدەین ئاراستەی ڕوانگە کردنمان بەرەو مانگ بڕوانین . هەوڵ بدە بە دووربینێنکی ئاسایی و سادە بڕوانیتە مانگ ئەوا جوانترین و سەرنج ڕاکێشترین دیمەنی رووی مانگ ت بۆ دەبینرێت وەك (چاڵە نیزەکیەکان و بەرز وی ونزمی خاکەکە) . بەلام دەبێت تێبینی ئەوە بکەین کە سەیر کردنی مانگ بەدووربین و بەدەست هینانی جوانترین دیمەنی ئەو ساتانە دەبیت کە مانك نیوەی ڕووناکە چونکە ئەو کاتە دەتوانرێت دیمەنی چالە نیزەکەکان بەجوانترین شیوە ببینیرێت . کەوایە هەول بدە بۆ ئەوەی بۆ یەکەمین جار جوانترین دیمەنی سەر رووی مانگ ببینیت دووربینیِك پەیدا بکەیت و لە ڕووی مانگ بروانیت !!!!!!
هەندیك زانیاری لەسەر مانگ /

- دووری مانگ لە هەسارەی زەوی 398 هەزارکم
- خولانەوەی بەدەوری خۆیدا 29.53 رۆژە
- سورانەوەی بەدەوری زەوی 27.32 رۆژە , بەم شێوەیە رووی مانگ بەبەردوامی لایەکی دەبینین و هەرگیز ڕووەکەی تر نابینرێت .
- پلەی گەرمی رووەکەی , ئەو رووی دەکەوێتە رووناکی 200 پلەی سەدیە , رووە تاریکەکەی -175 سەدی.
- ئەمریکیەکان لە 16/7/1969 دا یەکەمین هەنگاوبنێن و توانیان گالیسکەی بۆشایی(ابوللو11) هەڵبدەن کەتوانی 386 هەزار کم ببڕێت بە سەرکەوتوویی کە سێ بۆشاییگەری هەڵگرتبوو ئەوانیش (مایکل کولنز _ ادوین الدرین _ نیل ارمسترونگ) بوو , هەر دوای چوار ڕۆژ لە هەڵدانی لە 20/7/1969 یەکەم پێگەی پێی مرۆڤ لەسەر ڕووی مانگ لەلایەن(ارمسترونگ) بنەخشێنرێت .

هەرێم عمر کاکل

هاوارێک لەشەقامی ناڕازی ڕانیە
بۆ:يەكێتی نيشتيمانی كوردستان

ئێمە وەک نوێنەرايەتی خۆپيشاندەرانی ناڕازی كەلەئێستادا لەلايەن ئاسايشی يەكێتی نزيكەی 50كەسی چالاكمان دەستگيركراوە بێ بڕياری دادگا لەكاتێكدا دانيشتوانی سنوری پارێزگای سلێمانی شانازيیان دەكرد بەهەبوونی هەوايەكی ئازادی بەڵام خەريكە ئەو هەوايەش قەتيس دەكرێت ئێمە بەم بەيانامەيە مۆڵەتی 72 كاتژمێر دەدەينە سەركردایەتی و مەكتەبی سياسی يەكێتی و ئيدارەی ڕاپەڕين و ئاسايشی ڕاپەڕين،.

1- ئازادكردنی سەرجەم گيراوان ب□ بێ مەرج،.
2- دانەنانی هيچ بەرپرسێک بەشێوەی كاتی،.
3- گۆڕين و لادانی سەرپەرشتياری ئيدارەی ڕاپەڕين و بەڕێوەبەری ئاسايش و پۆليس،.
4- لادان و سزادانی بەڕێوەبەری گشتی شارەوانیەكانی ڕاپەڕين،.
5- دانانی كەسانی لێهاتوو تەكنۆكڕات ل□ پۆستی بەڕێوەبەرايەتيەكانی شار،.
6- بەشداری كردنی ژنان لەوەرگرتنی پۆستە باڵاكانی ئيدارەی ڕاپەڕين،.
7- جێبەجێكردنی سەرجەم خاڵەكانی بەيانامەی يەكەممان كە14خاڵ بوو،.
8- جارێكی تر ڕايدەگەيەنين كە تەنيا 72 كاتژمێر چاوەڕوان دەبين لەئەگەری هەر كاردانەوەيەک و تێكدانی ئاسايشی شار ئێمە بەرپرس □نين.

وێنەيەک بۆ:-
1- هاوسەرۆكايەتی يەكێتی
2- مەكتەبی سياسی يەكێتی
3- پارت و لايەنە سياسيەكانی سنوری ڕاپەڕين
4- جێگری سەرۆک وەزيرانی هەرێم
5- بريكاری وەزيری ناوخۆی هەرێم
6- پارێزگاری سلێمانی
7- سەرجەم پەرلەمانتارانی سنوری ڕاپەڕين

چاوەڕوانی وەڵامين
نوێنەرايەتی خۆپيشاندەرانی ناڕازی لەڕانیە و دەوروبەری

2020-8-27

□اني□